

magát feladta volna. Azért számára a szeretet nem volt teher, nem feladat vagy kötelesség, sőt inkább mint a levegő, amely nélkül nem lélegezhetett. Ez adott neki erőt és bátorságot ahhoz, hogy az embereket Isten szemével nézze, az Atya szemével, aki szereti az ő embergyermekait.

Jézus úgy élte az embereket, mint akik szeretetre szorulnak. És ez a szeretet volt az ő hivatástudatának szükséges feltétele, kísérője. Mert ez adta meg az emberekért végzett munkájának jogosultságát és igazolását. Egyedül csak ez adta meg azt a bizonyosságot, hogy munkáját valóban az emberekért, az ő javukra végzi.

A kérdésünk marad, talán megválaszolatlanul: hogyan látjuk ma Jézust? Az előadás nem akart egyebet, mint az ő életének tiszta, mély vizéből, amely az örökkévalóság csendjébe rejtőzve folyt, mai életünk törékeny poharába felfogni néhány cseppet. Tudjuk, hogy a tengert marékkal ki nem meríthetjük. De azért merítünk, hogy legyen nekünk legalább egy marékkal, amivel lelkünk szomját eloltsuk s erőt nyerjünk a jelenre és jövőre.

KEDEI MÓZES

AZ EGYÉNI MEGÚJULÁS SZÜKSÉGE

A történelem jégverésének szenvedő alanyai vagyunk, egy összeomlott rendszer romjain állva számbavesszük, megvizsgáljuk és értékeljük életünket. Egyházunk is érezte, hogy őszinte önvizsgálat nélkül, a mintegy két emberöltőt átfogó könyörtelen elvomás értékelése nélkül nem lehetséges a megújulás sem egyéni, sem közösségi vonatkozásban. A megtörtént dolgokat meg nem törtéنتté tenni nem lehet, de a jövőre nézve tanulsággul szolgálhatnak. A diktatúra évei felmérhetetlen rombolást végeztek tudatunkban, lelkünkben, nyoma ott maradt sejtjeinkben, gondolkozásunkban és életformánkban. Hasonlók vagyunk ahhoz az emberhez, akit kiengednek a börtönből, s ezzel elnyeri fizikai szabadságát, de lelkén még ott hordozza a rabság bilincseit. Az egyén hajlandó a felelősségét a körülményekre háritani, mondván: én sem úszhattam az árral szemben. Megújulás csak úgy van egy közösségben, ha előbb az egyének elvégzik az önvizsgálat, számvetés, értékelés munkáját.

Az elnyomás évei alatt életünk tele volt szorongással, félelemmel, testi és lelki nyomorúsággal. Már-már az volt az érzésünk, hogy hűzzánk a napsugarak is csak szögesdróthálón és vámvizsgálaton át érkezhettek. Egyházunk elveszítette földjeit, épületeinek jelentős részét, amelyek az anyagi fedezetet jelentették. Az ördögi hatalom ezzel nem elégedett meg, közösségünk élő kereteit, nemzeti létünk erős várait akarta szétrombolni, megsemmisíteni. Egyre kevesebben maradtak azok, akik tartották a lelket bennünk, akiknek lelkében égett még a remény lámpása. A félelem fogaink mögött zárta a tiltakozást, a lázadást, az igazság ki-

mondását. Sokan, nagyon sokan belső száműzetésben éltünk, más vágyánon haladt a szó és máson a gondolat. Olyan volt az elmúlt 45 esztendő egyházunk életében, mint egy sötét alagút, ahol nincs napfény, nincsenek csillagok, csak szellembénítő és lelketnyomorító sötétség. Rousseau mondotta: „Az ember szabadnak születik, s mégis mindenütt láncokat visel“. Ez a megállapítás többszörösen igaz volt ránk. A levegőnél is jobban hiányzott a szabadság. A szabadság Isten pecsétje az emberen, az ember legszentebb tulajdona, nélküle nem juthatnak érvérvre a bennünk lévő tehetségek és képességek, nélküle elviselhetetlen az élet. Isten, ember és életpellenes mindenfajta elnyomás. — mindig magamban hordoztam ezt az érzést és gondolatot, sokszor ki is mondtam, az emberek felém villanó tekintetéből láttam, hogy egy hullámhosszon vagyunk. Ránk nézve is igaz lett a mondás: „amikor lecsöttebb az éjszaka, akkor van legközelebb a hajnal“. A szabadság ajtaja kinyílt, ha nem is teljesen, s mi mint elhagyott csatatéren számbavesszük veszteségeinket, megcsönkített életünket, s keressük az utat, mely egy új életre vezet.

A szabadság kapcsán felvetődik az egyénnek a hatalomhoz való viszonya. A próféták az Isten és ember ellen fordult hatalommal nyíltan szembeszálltak. Jézus a hatalommal nem sokat foglalkozott, tudomásul vette, mint az emberi élet külső keretét, Pál apostol a keresztény misszió érdekében jelentős engedményt tesz. Azonban sem Jézus, sem Pál apostol nem kerülte el a hatalommal való szembekerülést, mindketten inkább vállalták a halált, minthogy lelkiismeretükön erőszakot tegyenek.

A megváltozott új történelmi helyzetben elődázhatatlan az önvizsgálat megkezdése, az egyéni magatartás értékelése. Szembe kell néznünk az egyén felelősség kérdésével. Kérdezzük meg magunkat a mi „belső szobánkban“ hogy mennivre vagyunk felelősek azért a nyomorúságért, testi és lelki szenvedésért, ami minket ért. Unitárius címerünkben ott van a galamb, mint a szelídség a kígyó mint az okosság jelképe. Zaklatott, üldözésekkel, szenvedésekkel terhes történelmünk magvarázsa választott jelképünket. Ahhoz, hogy megtudjunk maradni a történelem örlő malmában, szelídeknek és okosaknak kellett lennünk. A szelídség és okosság egyházi értékeink átmentésének eszközei voltak. A kígyó nem csak az okosság, de a hűségnek is jelképe. Az egyénnek önmagához való hűsége kapcsán fel kell tennünk a kérdést: meddig igazolható az átmentéssel a legelemibb emberi jóságok megtagadása, az egyén és a közösség szabadságát sárbatipró hatalom iránti engedelmesség. Minden lelkész és minden egyházi személy szembetalálja magát a nagy erkölcsi dilemmával: hol van a határ, amelyen túl az engedelmesség önmagunk feladása, erkölcsi mi voltunk beáróazása, lelkiismeretünk elárulása? Az érvelés „ahogy lehet“, hol csap át önnusztításba, önárulásba, a hatalom elvtelen, feltétlen kiszolgálásába? A ránk gombolt vasingben milyen magatartás volt becsületes és célszerű?

Voltak akik hosszú éveket szenvedtek a sztalinista börtönökben, mert az elnyomó rendszer veszélyt sejtett bennük. Az egyházaknak rehabilitálnia kell őket, mert ők mentették meg az egyház becsületét a legnehezebb időkben. Voltak akik a sorok közé rejtették lázadásukat, csak látszólag hajoltak meg, de meghajolva is egyenesek maradtak, és voltak olyanok, akik az okosságot és az átmentést tág lelkiismerettel értelmezték.

Mit jelent az Isten és ember szolgálatában álló lelkész számára a beszéd? Ha nem több mint a kenyérkereset eszköze, akkor ez a tény a lelkészt nagyon lefokozza. Az erre a kérdésre adott választól függ, hogy minek tekintjük a lelkészi munkát, foglalkozásnak vagy hivatásnak. Jézusnál a szó és a gondolat, a beszéd és a cselekedet teljesen fedte egymást. Jézus számára a beszéd halálosan komoly dolog, mellyel nem lehet játszani, mert minden szó épít vagy rombol. Szavainkhoz, amelyeket kimondunk, hozzátapad a lelkünk, jellemünk, világszemléletünk, az életünk. A beszéd ott nyeri el igazi jelentését, ahol a kimondott szóért az élet minden helyzetében vállalják a felelősséget. Bánhat-e úgy a lelkész a beszéddel, mint a színész, aki a kimondott szóért nem vállal felelősséget? Semmiképpen sem. Hazug és tisztátalan beszéddel az evangéliumot hirdetni nem lehet. Ézsaiás szerint a tisztátalan hamis beszéd elveszíti az egyént és a népet egyaránt. „Jaj nekem, mert tisztátalan ajkú vagyok és tisztátalan nép közt lakom“. Beszédünkért, mely az elmúlt idők viharverései között bepiszkolódott, hitelét veszítette és fedezet nélkül maradt, őszinte vizsgálatot kell tartanunk, nem kemény a kifejezés, ha azt mondom bűnbánatot. Önmagunk megtisztítását a beszéden kell kezdenünk, el kell takarítsuk róla a szennyet és a sárt, hogy ismét ragyogjon, hogy ismét hitele legyen.

Mi Jézusban az embert tiszteljük, aki meg tudott halni eszményeiért, ő a mi eszményképünk. De vajon amiért mi Jézust embernek tartjuk, inkább követjük-e, mint a más felekezetekhez tartozók? Közlebb állunk-e hozzá, mint testvérünkhöz és barátunkhoz, jobban megértjük-e mint mások? Megtudjuk-e, meg akarjuk-e valósítani azt az életeszményt, amit ő valósított meg? Az még nem minősít senkit, hogy az ő hitfelfogása észszerű, mert ennek a gyakorlat, a próbája az, hogy mennyivel tesz minket jobbá, tökéletesebbé, erkölcsösebbé, mint másokat a maguk kevésbé tiszta hitfelfogása. Hitfelfogásunk erkölcsileg súlyos kötelezettségeket ró ránk. Számunkra nincs támogató mankó az élet gyarlóságai között, a magunk lábán kell megállnunk. Ez kétségtelen önértéssel és büszkeséggel tölt el, de ez még nem elég. Nálunk nem elég „a sola fidei“, mi Jakab apostollal valljuk, hogy a hit, ha cselekedetei nincsenek, semmit nem ér. A cselekedetek nélküli hit olyan, mint a test lélek nélkül, halott.

Az unitárius lelkész, esperes, teológiai tanár, püspök magát Isten munkatársának tekinti. Mit jelent ez? Azt, hogy Isten elhívott minket a világnak Istenországá váló formálásában. Pál apostol Isten munkatársaira, a későbbi tanítványokra mondotta: „Nem tudjátok, hogy Isten temploma vagyok, és Isten lelke bennetek lakik? Ha valaki az Isten templomát beszennyezi, azt elveszti az Isten, mert az Isten temploma szent és az a templom ti vagytok“. Pál apostol jelzi, hogy Isten munkatársai számára az erkölcsi magas, életük szigorú elbírálás alá esik. A lelkész akkor lesz valóban Isten munkatársa, amikor élete szavak nélkül is beszél, tanít, példát mutat, amikor élete látható evangélium lesz a rábizottak számára. Ha a lelkész még azt az erkölcsi mércét sem éri el, mint hívei, akkor építeni nem tud csak rombolni és mérgezni. Meg kell tisztítanunk magunkat, hogy erkölcsileg megtisztulva állhassunk Isten aratásába, mint az ő munkatársai.

Meg kell újulnunk a mi munkánkban, hogy meg tudjunk felelni az új idők új feladatainak. Meg kell újuljunk szószéki és szertartási szolgálatunkban, mely lelkészi szolgálatunk legfontosabb része. Ez a mi munkánk lényege, tartalma. Minden egyéb csak azért van, hogy ennek eredményességét előmozdítsa. Lehet valaki jó adminisztrátor, jó gyakorlati

érzékkel megáldva, vállalt hivatását betölteni nem tudja, ha szószéki szolgálata nem üti meg a kívánt mértéket. A legfontosabb követelmény a lelkész szószéki szolgálatával kapcsolatban az, hogy az a hitnek és az Istenben való feltétlen bizalomnak kifejezője legyen. Jézusban az Istenben való hit életerővé lett. Egész életét áthatotta és betöltötte a boldogító istenélmény. Ez adott erőt prófétai hivatásának betöltéséhez, az elkerülhetetlen, megfélemlítő órák vállalásához. Egyházi beszédeinken át kell sugározni a hit ereje, minden egyházi beszéd mögött ott kell lennie a személyes hitnek és istenélménynek.

Csak az a lelkész tud építő szószéki szolgálatot végezni, akiben megvan az érzékenység, a lelki diszponáltság és képesség a hit kisugárzására. Nagy vesztésé volna, ha szószéki szolgálatunkban meggyengülne a hit eleme, mert éppen a legnagyobb erőt veszítenénk el, beszédeink üressékké és súlytalanokká válnának. Pál apostolnak a korinthusi gyülekezethez intézett üzenete nekünk is szól: „Önmagatokat tegyétek próbára, hogy igazán hisztek-e.“ Szószéki szolgálatunk célja, hogy az Isten után végvő ember megérezze Isten jelenlétét és be tudjon teljesedni a vallásos érzés melegével, melynek birtokában érezni fogja az Istennel való közösséget. Istentől bizonyosságot tenni, vallásos hitünk fényében válaszolni az élet nagy kérdéseire, helyes életirányt mutatni a ránkbízottaknak. Közös feladatunk szószéki szolgálatunk tartalmi és formai megújítása.

A megváltozott történelmi idők lehetővé és szükségessé tették, hogy a lelkészi szolgálat egyik legfontosabb, de az állam által megszorított területét: a vallás-erkölcsi nevelést felülvizsgáljuk és új alapokra helyezzük. Egy összeomlott istentagadó rendszer romjain állunk, és megrendülve látjuk azt a mérhetetlen rombolást, amit az egymás után felnövő nemzedékek lelkében végzett. Az elvett, az eltiltott Isten helyett nem adott semmilyen pozitív életeszmenyt az ifjúságnak. Az utóbbi 45 évben az iskolát és a templomot, a vallást és a tudományt erőszakosan szétválasztotta, az iskolákra tiltótáblákat helyeztek, kizárták belőle Istent a vallást. A tiltótáblák összetörtek, s most egyház és iskola, lelkész és tanár közösen vallhatja, hogy az egészséges, a teljes emberi élet csak a vallás, erkölcs és tudomány hármasságában élhető meg. Az 1990-es esztendőben az iskolák kapui megnyíltak a lelkészek előtt. Az öröm és megelégedés mellett az új helyzet kérdéseket is felvet: az iskolában egyes felekezetek lelkészei nem követnek-e el lelkiismereti kényszert más felekezetű emberekkel szemben? Nem befolyásolja-e károsan a gyermeknek a valláshoz, egyházhoz való viszonyulását, ha a vallás-erkölcsi oktatást kötelezővé tesszük az iskolában? Eredményesebb-e az iskolában végzett vallás-erkölcsi oktatás, mint az egyház kebelében folyó? Ezekre a kérdésekre majd az idő és a gyakorlat fogja megadni a helyes válaszokat. Nagy gondot okoz a lelkészeknek az, hogy nincs a kezükben egy kézikönyv. Ennek megírására Egyházi Vezetőségünk pályázatot hirdetett, nem sok eredménnyel. Olyan összeget kellene megjelölni jutalomképpen, mely anyagilag is ösztönzi az arra vállalkozó lelkészeket. Nem várhatjuk el, hogy valaki ingyen csinálja meg ezt a nagy munkát. A többi vallásfelekezetekhez viszonyítva nagy gondot okoz nekünk a szemléltető anyag hiánya. Itt nem lehet eléggé hangsúlyozni a vallásos tárgyú filmekkel kapcsolatban az óvatosságot, mivel ezek csaknem teljes egészében dogmakeresztény felfogás szerint készültek, bemutatásukkal többet árthatunk, mint amennyit használunk. Vallás-erkölcsi nevelésünk célja: felmutatni a jézusi életeszmenyt, mint követendő példát, s általa olyan öntudatos unitárius életfelfogáshoz segíteni az ifjú nemzedéket, amellyel Isten és emberszol-

gálatát eredményesen végezheti. Közös feladat a megfelelő anyag összeállítás és a helyes módszer megtalálása.

Az új idők megújulást kívánnak a pásztorációs munkában is. A diktatúra éveiben már-már elviselhetetlen súlyként nehezedett ránk a minket megsemmisíteni akaró nacionalizmus. Az új időktől nemzeti sérelmeink orvoslását, a nemzeti elnyomás megszűnését vártuk, sajnos ez nem történt meg. Gazdaságilag a családok nagyon nehéz helyzetbe kerültek, nagy az elkeseredés. E két tényező sok családot arra indít, hogy elhagyja szülőföldjét. A szekták kemény hadjáratot indítottak létszámuk gvarapításáért. Ezek mind olyan tényezők, amelyek valós veszélyt jelentenek, s a lélekszám jelentős csökkenését okozhatják. A társadalom átalakítása nem fájdalommentes, a családoknak súlyos gondokkal, nehézségekkel kell megküzdeniök, ezek megoldásában segítségükre kell legyünk. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a lelkiismeretes, fokozott pásztorációs munka egyben egvházmentő munka is. Családjaink, egyháztagjaink megtartásával jövőnket mentjük meg, ezek elvesztésével jövőnket veszítjük el.

Az új idők sok szempontból új hozzáállást, új módszerek megtalálását követelik, viszont a lényegen nem változtatnak, mely két szóban így foglalható össze: dolgozni kell. Szavainknak legyen aranyfedezete a munka, a lelkeszi szolgálat minden síkján. Meg kell újulnunk hitben, gondolkodásban, beszédben, erkölcsben, életformában s a munkához való viszonyulásban. Meg kell újuljon az egyház a maga teljes személyzetében, hogy az új idők új kihívásainak eleget tudjon tenni, hogy be tudja tölteni azt a szép és nemes hivatást, amit az Isten bízott rá, s hogy meg tudjon maradni az igaz emberi eszmények szolgálatában.

VARGHA JENŐ LÁSZLO

A CSOPORT-PSZICHOTERÁPIÁK FŐ IRÁNYZATAI

Az eddig bemutatott pszichoterápiás módszerek (pszichoanalízis, viselkedésterápia, személyközpontú beszélgetés, egzisztencialista analízis) közös eleme az, hogy valamennyien egyéni eljárások, azaz a gyógyító munka során a terapeuta egyetlen személyre fejt ki gyógyító hatást. A diádikus (kétszemélyes) terápiás helyzet legalább két szempontból hátrányos a kezelésben. Egyrészt nem gazdaságos, mivel egyetlen kezelést igénylő személy elég hosszú ideig lefoglal egv pszichoterápiában képzett szakembert (pl. ülésenként kb. egy órára, heti 1—2, sőt akár 4—5 alkalommal), hosszú hónapokon vagy akár éveken keresztül is. Ennek következményeképpen a beavatkozás igen költséges, illetve a viszonylag kis számú pszichoterapeuta a kezelés iránti igényeknek csak jelentéktelen töredékét tudja kielégíteni. Másrészt az egyéni terápia bizonyos szempontból mesterkéltnek is tűnhet, tekintetbe véve, hogy a mindennapi életben az emberek különböző csoportok (család, baráti kör, munkahelyi közösség) tagjaiként élnek, és azoknak az interakcióknak a megjelenítése vagy reprodukálása, melyek ezekben zajlanak, csak kismértékben válik